در سال ۱۳۴۲ آژانس به «خبرگزاری پارس» تغییر نام داد و با عنوان اختصاری «پانا» (PANA) به فعالیت خود ادامه داد.

سه سال بعد از انقلاب اسلامی و در سال ۱۳۶۰ با تصویب مجلس شورای اسلامی، خبرگزاری پارس به خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران با نام اختصاری «ایرنا» (IRNA) تغییر نام داد.

■ کانون جهانگردی ایران

اساسنامه کانون در سال ۱۳۱۴ به منظور آسایش و تسهیل مسافرت جهانگردان ایرانی و خارجی در ایران و خارج، حمایت از جهانگردی و ایرانگردی و همچنین فراهم آوردن زیربنا و امکانات اولیه مسافرت در ایران تشکیل گردید.

مهمترین وظایف کانون جهانگردی عبارت بودند از:

- ❖ تسهیل فرایند مسافرت در ایران و تشویق و ترغیب مردم به امر سفر؛
- ❖ تهیه مهمانخانه‌ها و اماکن مناسب جهت سفر؛
- ❖ ارائه حداکثر تخفیفات ممکن برای بیمه سفر و وسایل نقلیه؛
- ❖ تخصیص پست‌های امدادی؛
- ❖ تخصیص امکانات و تسهیلات بین جاده‌ای؛
- ❖ به کارگیری راهنمایان آموزش‌دیده در شهرهای توریستی برای هدایت مسافران؛
- ❖ ایجاد پست‌های تلفن در جاده‌های عمومی؛
- ❖ تهیه نقشه و راهنمای خطوط و مسیرهای داخلی و خارجی.

■ سازمان پرورش افکار

این سازمان در سال ۱۳۱۷ زیر نظر مستقیم نخست‌وزیر شروع به کار نمود و به یکی از مهمترین و گسترده‌ترین دستگاههای فرهنگی کشور تبدیل شد، که علاوه بر سیاستگذاری‌های کلان در بخش فرهنگی و حوزه اجرایی آن، بر وظایف و نحوه اجرای سایر وزارتخانه‌ها و دستگاه‌های مرتبط با امور فرهنگی نظارت می‌کرد از جمله در تأسیس رادیو نقش مهمی بر عهده داشت و بودجه رادیو را تأمین می‌کرد.

■ مؤسسه وعظ و خطابه

در سال ۱۳۱۳ قانون اوقاف به تصویب مجلس شورای ملی رسید و یک سال بعد در سال ۱۳۱۴ دولت مرکزی ایران تحت نظارت شورای دانشگاه تهران به تأسیس نهادی به عنوان مؤسسه

تکمیلی وعظ و خطابه تصمیم گرفت که طی آن دانش‌آموزانی که گواهی متوسطه ادبی داشتند با معافیت از امتحان معارف و پس از گذراندن دروس مشخص مجوز وعظ و خطابه را به دست بیاورند. این مؤسسه با شعار یکپارچه ساختن نحوه تدریس به طلاب آغاز به کار نمود.

❐ هنر در دوره پهلوی دوم

در دوره پهلوی دوم نهادهای اجرایی شکل دیگری یافتند و حوزه‌ها و مراکز هنری به صورت تخصصی‌تر و تفکیک شده‌تری به وظایف و فعالیت‌های خود ادامه دادند.

علاوه بر بازنگری و به‌روز رسانی نهادها و سازمان‌های تشکیل یافته، در زمان پهلوی اول، نهادها و سازمان‌های دیگری در جهت سیاستگذاری‌های کلان فرهنگی و هنری تأسیس شد که از آن جمله می‌توان به وزارت فرهنگ و هنر، سازمان اوقاف، وزارت اطلاعات و جهانگردی، سازمان جلب سیاحان، اداره هنرهای زیبا و... اشاره نمود.

یکی از اتفاقات هنری و فرهنگی یک قرن اخیر ایران، باز می‌گردد به اواخر حکومت پهلوی دوم، (دهه ۱۳۵۰) که با سیاست اتخاذ شده توسط فرح دیبا (همسر پهلوی دوم)، درصدی از بودجه درآمد نفتی کشور به تأسیس موزه و خرید و جمع‌آوری آثار هنری ایران و جهان اختصاص یافت. ماحصل این اقدام تأسیس چهار موزه رضا عباسی، هنرهای زیبا، آبگینه، موزه فرش و همچنین گالری‌های هنری می‌باشد. همچنین در زمینه ساخت سینما، تئاتر به‌ویژه در تهران و نیز مراکز استان‌ها اقداماتی شد. همچنین یکی از مهمترین مراکز هنری و فرهنگی در سال ۱۳۴۴ به ریاست فرح دیبا و مدیریت لیلی امیرارجمند تحت عنوان کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان فعالیت خود را شروع کرد که گروه کثیری از کارگردانان، شعرا، نویسندگان، نقاشان و فعالان تئاتر عروسکی کودک قبل و بعد از انقلاب اسلامی ماحصل همین کانون هستند.

در اینجا به شرح مختصری از سازمان‌ها و نهادهای هنری و فرهنگی تأسیس شده در زمان پهلوی دوم می‌پردازیم:

■ کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان

این سازمان غیر انتفاعی فرهنگی ـ هنری در جهت انتشار آثار و محصولات فرهنگی، هنری و آموزشی برای کودکان و نوجوانان سراسر ایران در دی ماه ۱۳۴۴ به ریاست فرح پهلوی و به مدیریت لیلی امیرارجمند فعالیت خود را آغاز کرد و دارای یک شبکه کتابخانه‌های کودکان و

نوجوانان، همچنین ناشران کتاب کودک در ایران می‌باشد. کانون پس از پیروزی انقلاب اسلامی به عنوان نهادی دولتی و وابسته به وزارت آموزش و پرورش به کار خود ادامه داد.

از محصولات این کانون علاوه بر کتاب، می‌توان به ساخت فیلم‌های کوتاه، بلند، مستند، پویانمایی، نمایش عروسکی، نوار موسیقی، سرگرمی‌های آموزشی، اسباب‌بازی و نرم‌افزارهای آموزشی رایانه اشاره کرد.

در حال حاضر، کانون با بیش از ۸۵۰ مرکز فرهنگی ثابت و سیار شهری و روستایی در سراسر ایران و ارائه فعالیت‌های هنری و آموزشی، با مخاطبین کودک و نوجوان بسیاری از نزدیک ارتباط برقرار می‌سازد و از مراکز مهم هنری و فرهنگی ایران به شمار می‌آید. آموزش زبان‌های خارجه به کودکان از جمله انگلیسی، آلمانی، فرانسه، اسپانیایی و عربی از فعالیت‌های برجسته کانون است.

افرادی مانند عباس کیارستمی، بهرام بیضایی، ناصر تقوایی، احمدرضا احمدی، غلامحسین ساعدی، امیر نادری، سیاوش کسرایی، داریوش آشوری، سیروس طاهباز، مصطفی رحماندوست، احمد شاملو و... از هنرمندان برجسته‌ای بودند که با کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان همکاری داشته‌اند.

■ اداره کل انتشارات و تبلیغات

تأسیس اداره کل انتشارات و تبلیغات و رادیو به سال ۱۳۲۲ خورشیدی از تصویب هیأت وزیران گذشت. این نهاد موظف بود آحاد جامعه را به وظایف مدنی آشنا کند، حس میهن‌پرستی و دیانت و احترام به شعائر ملی و مبانی عالیه قانونی را تقویت نماید، در زمینه تهذیب اخلاق عمومی و برانگیختن عواطف انسانی و حس همکاری و تعاون در جامعه کوشش نموده، خانواده‌ها را به آموختن اصول خانه‌داری، آشپزی، خیاطی و کارهای دستی ترغیب کند و در نهایت مردم را به رعایت اصول بهداشت، ورزش و آگاهی از علائم بیماری‌های واگیردار و عواقب آنها آموزش دهد.

همچنین این سازمان وظیفه داشت نسبت به تعلیم املا و آیین نگارش زبان فارسی مطابق دستورالعمل فرهنگستان و تقویت ذوق ادبی به وسیله قطعات نظم و نثر ادیبان بزرگ مبادرت ورزد و در زمینه شناساندن شخصیت‌های بزرگ ادبی، علمی و سیاسی داخلی و خارجی، آشنایی با تاریخ ایران و معرفی بناهای تاریخی کشور اقدام کند.

به علاوه، اداره کل انتشارات و تبلیغات می‌بایست شهروندان را از تصمیمات و عملکرد وزارتخانه‌ها، سیاست دولت و نفوذ احکام و مقررات دولتی، حسن جریان قوانین و اخبار مهم کشور، مذاکرات

عمده مجلس شورای ملی و بحث در قوانین موضوع و تهیه زمینه‌های مساعد برای لوایح قانونی مطلع سازد و هم این مسئولیت‌ها باید با استفاده از ابزارهایی مانند رادیو، نشریات، سینما، تئاتر و موسیقی به انجام رسد.

■ اداره هنرهای زیبا

اداره هنرهای ملی (تأسیس ۱۳۰۹ خورشیدی) مورد بازسازی قرار گرفت و به دنبال آن اداره هنرهای زیبا به وجود آمد.

هدف اساسی دولت از تأسیس چنین سازمانی ترویج آثار هنری، تشویق هنرمندان، بسط و توسعه هنرهای زیبا، حفظ آثار گذشتگان، تأسیس نمایشگاه سالانه نقاشی و حفظ آثار ملی بود.

این اداره متشکل از سه دایره بود:

۱- دایره دفتر: که وظیفه آن امور دفتری و بایگانی بود.

۲- دایره نمایشگاه سالانه: که تشکیل سالانه نمایشگاه‌های هنری (نقاشی، حجاری، معماری و...) را بر عهده داشت.

۳- دایره امور فیلم و نمایشنامه: که ضبط و تدوین آهنگ‌های محلی با فتوگراف و نوار ضبط صوت، فارسی کردن فیلم‌های تربیتی و تفریحی، تهیه فیلم فارسی از آثار ادبی و افسانه‌های ملی، تأسیس کارخانه فیلمسازی، تأسیس هنرستان عالی تئاتر و نمایش، اعزام دانشجویان به خارج و برگزاری کنسرت‌ها را بر عهده داشت.

■ شورای عالی جهانگردی

این شورا در سال ۱۳۳۶ تأسیس شد. بر طبق ماده اول اساسنامه این شورا، به منظور تمرکز، توسعه و نظارت در امر جهانگردی و جلب سیاحان و تبلیغات مربوط به آن شورایی با نام شورای عالی جهانگردی تشکیل می‌شد، این مرجع در واقع نهاد تکمیلی اداره جلب سیاحان در دوره پهلوی اول بود.

■ سازمان جلب سیاحان

تصویب قانون تأسیس سازمان جلب سیاحان در تاریخ ۱۳۴۴/۳/۱۰ انجام شد. هدف قانون‌گذار از تأسیس این نهاد معرفی بیشتر کشور و آشنا ساختن سایر ملل با خصوصیات ملی و آثار تاریخی و تمدن ایران و همچنین ترغیب جهانگردان و ایرانیان به مشاهده آثار باستانی، مناظر طبیعی کشور، ایجاد تسهیلات لازم در سفر آنها، تمرکز و هماهنگی کامل در امور مربوط به سیاحت بود.

وظایف اصلی این سازمان عبارت بودند از:

- ایجاد، احیا و یا اصلاح تأسیسات جهانگردی با استفاده از اعتبارات مربوط از طریق سرمایه‌گذاری و اقدام در اعطای وام به سرمایه‌گذاران خصوصی و شهرداری‌ها و فراهم آوردن تسهیلات سرمایه‌گذاری و یا مشارکت در سرمایه‌گذاری.
- فراهم نمودن تسهیلات لازم برای سیاحان داخلی و خارجی از طریق ایجاد دفاتر اطلاعات و راهنمایی و همکاری با وزارتخانه‌ها و مؤسسات مرتبط به منظور ایجاد تسهیلات مربوط به روادید، تشریفات گمرکی، تبدیل ارز، ارتباطات و مخابرات، مسافرت و بازدید از آثار تاریخی و هنری و امثال آنها.
- نظارت بر تأسیس و اداره مهمانخانه‌ها و مهمانسراها و درجه‌بندی آنها با همکاری سایر سازمان‌های مربوطه.
- تنظیم مقررات مربوط به مؤسسات سیاحتی و نظارت بر فعالیت‌های آنها.
- فراهم نمودن موجبات آموزش و آمادگی افراد برای پذیرایی و راهنمایی سیاحان و تنظیم مقررات مربوط به راهنمایان جهانگردی و نظارت بر فعالیت آنها.
- اقدام به تبلیغ و تشویق خارجیان در مسافرت به ایران و ترغیب ایرانیان به سیاحت در داخل کشور.
- تهیه زمینه‌های استفاده کامل از مناظر و منابعی که موجب جلب سیاحان می‌گردد.
- تصدی و اداره نمودن تأسیساتی که در اختیار سازمان جلب سیاحان قرار می‌گیرد.
- اقدام در فراهم نمودن بیمه برای وسائط نقلیه از نقطه نظر حوادث شخص ثالث.
- جمع‌آوری اطلاعات مربوط به آرا و نظرسنجی از سیاحان و گردشگرانی که به ایران مسافرت می‌کنند.

■ وزارت اطلاعات

دولت در تاریخ ۱۳۴۲/۱۲/۲۷ خورشیدی قانون مربوط به تأسیس وزارت اطلاعات را به تصویب نمایندگان مجلس رساند و بدین ترتیب مدیریت امور رسانه‌های جمعی و تبلیغات در وزارتخانه خاصی متمرکز شد.

وظایف اساسی این وزارتخانه به شرح زیر بود:

- تهیه و اجرای برنامه‌های انتشاراتی و تبلیغاتی دولت در داخل و خارج کشور؛

- بهره‌برداری از فرستنده‌های رادیویی و تلویزیونی دولتی در کشور؛
- نظارت در امور مربوط به فیلم، سینما و نمایش؛
- تهیه و توزیع فیلم‌های مستند و خبری؛
- انجام تبلیغات سمعی و بصری وزارتخانه‌هاو سازمان‌های دولتی؛
- اجرای قانون مطبوعات؛
- اداره اموررمربوط به توزیع آگهی‌های دولتی.

■ وزارت اطلاعات و جهانگردی

این وزارتخانه از ادغام وزارت اطلاعات و سازمان جلب سیاحان در تاریخ ۱۳۵۳/۴/۳ خورشیدی تشکیل شد.

■ هدف اساسی از تأسیس این وزارتخانه عبارت بود از:

نظارت و هدایت امور مربوط به وسایل ارتباط جمعی در جهت تأمین مصالح ملی، شناساندن بیشتر پیشرفت‌ها و تحولات و تمدن کشور به جهانیان، اشاعه و تحکیم مبانی ارزش‌های ملی در شئون سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، بالا بردن سطح دانش و بینش عمومی، آماده‌سازی جامعه ایرانی برای قبول مسؤولیت‌های فردی و جمعی بیشتر و نیز توسعه صنعت جهانگردی.

■ سازمان اوقاف

حدود وظایف و اختیارات سازمان اوقاف با تصویب قانون مورخ ۱۳۵۴/۴/۲۲ خورشیدی در مجلس تعیین شد.

امور واگذار شده به این سازمان عبارت بودند از:

۱- اداره امور موقوفات عامه که متولی ندارد؛
۲- نظارت کامل بر کلیه اعمال مربوط به تولیت و نظارت متولیان و نظارت موقوفات عامه؛
۳- نظارت بر کلیه اماکن مذهبی اسلامی؛
۴- مدیریت امور اماکن مذهبی که ترتیب خاصی برای اداره آنها اتخاذ نشده است؛
۵- اداره امور حج؛
۶- اداره امور زیارت اماکن متبرکه در خارج از کشور.

■ وزارت فرهنگ و هنر

این وزارتخانه در مهرماه ۱۳۵۳ خورشیدی با تأیید سازمان امور استخدامی کشور جنبه رسمی پیدا کرد. هدف اساسی از تشکیل وزارتخانه فرهنگ و هنر عبارت بود از فراهم آوردن موجبات پیشرفت فرهنگ و هنر و شناساندن میراث کهن و تمدن باستانی کشور.

اهم وظایف وزارت فرهنگ و هنر:

- ❖ مطالعه و تهیه و تنظیم طرح‌ها و برنامه‌های مورد لزوم برای پیشرفت فرهنگ و هنر؛
- ❖ شناختن و شناساندن فرهنگ و هنر ملی از کهن‌ترین زمان تا امروز؛
- ❖ نگهداری آثار فرهنگی و هنر ملی و به نمایش گذاشتن آنها؛
- ❖ ایجاد و توسعه کتابخانه‌ها برای بالا بردن سطح فرهنگ عمومی؛
- ❖ فراهم آوردن موجبات ابداع و ابتکار در هنر و ادب بر بنیاد و سنت‌های ملی و حمایت و تشویق هنرمندان در خلق آثار هنری؛
- ❖ تربیت هنرمند و کارشناس در رشته‌های گوناگون هنر از راه تأسیس و تکمیل کارگاه‌ها و آموزش‌های هنری؛
- ❖ شناساندن فرهنگ و هنر ملی به سایر ملل و همچنین فرهنگ و هنر ملل دیگر به ایرانیان در راه مبادله آثار هنری و فرهنگی و ایجاد پیوندهای جهانی میان هنرمندان و فرهنگ‌های ایرانی و غیر ایرانی؛
- ❖ کوشش در راه پیشرفت هنر و فن سینما و عکاسی و نظارت بر کلیه امور سینمایی کشور و تهیه فیلم و عکس و اسلاید و اجرای مقررات مربوطه؛
- ❖ چاپ و نشر آثار هنری و فرهنگی.

■ بنیاد شاهنشاهی فرهنگستان‌ها (وابسته به وزارت فرهنگ و هنر)

این بنیاد در آبان ۱۳۴۹ با دستور مستقیم محمدرضا پهلوی به عنوان یکی از نهادهای وابسته به وزارت فرهنگ و هنر تشکیل شد.

بنیاد شاهنشاهی سازمانی به ظاهر پژوهشی بود متشکل از فرهنگستان زبان ایران، فرهنگستان ادب و هنر و فرهنگستان‌های دیگر که وزارت فرهنگ و هنر پس از فراهم شدن امکانات به تأسیس آنها اقدام کرد.

■ سازمان‌های فرهنگی دربار

این نهاد برای اولین بار در سال ۱۳۳۶ به فرمان محمدرضا پهلوی و تحت عنوان دفتر فرهنگی دربار شاهنشاهی تشکیل شد. این سازمان متشکل از دو اداره کل بود.

۱- **اداره کل اطلاعات و مطبوعات:** که بیشتر وظیفه اطلاع‌رسانی را بر عهده داشت و در حوزه فرهنگی کاری صورت نمی‌داد.

۲- **اداره کل روابط فرهنگی:** این اداره مسئولیت برنامه‌های فرهنگی شخصی محمدرضا پهلوی و وزارت دربار را بر عهده داشت.

■ شورای فرهنگی سلطنتی

این شورا از نهادهای وابسته به وزارت دربار بود که در تاریخ آذر ماه ۱۳۴۱ به موجب فرمانی از سوی محمدرضا پهلوی تأسیس شد.

هدف از تأسیس این شورا، مطالعه و اظهارنظر در کلیه امور فرهنگی بود که از طرف وزارت دربار بدان ارجاع می‌شد و نیز تهیه طرح‌ها و پیشنهادهای لازم در مواردی که شورا مستقلاً برای توسعه و ترویج بین‌المللی فرهنگ ایران ضروری بداند و همچنین نظارت کلی بر سازمان‌های فرهنگی وابسته به وزارت دربار.

■ بنیاد فرهنگ ایران

این بنیاد در سال ۱۳۴۳ تشکیل شد. اهداف آن عبارت بودند از

خدمت به فرهنگ و سعی در حفظ و ترویج میراث معنوی ایران و کوشش در راه شناساندن زبان فارسی و فرهنگ ایران به سایر ملل.

■ سازمان ملی حفاظت آثار باستانی ایران

در سال ۱۳۴۴ وزارت دربار با هدف کوشش در حفظ، صیانت و بزرگداشت ابنیه تاریخی ایران که از مظاهر گرانمایه ذوق و هنر و یادگار شکوه و عظمت و گذشته پر افتخار نیاکان ایرانیان به شمار می‌رفتند، تصمیم گرفت برنامه‌ای به منظور جلب توجه افکار عمومی تدوین کند.

■ سازمان ملی فولکلور ایران

این سازمان به منظور احیا، اشاعه و معرفی رقص‌های ملی و محلی در داخل و خارج کشور در سال ۱۳۴۵ تشکیل شد.

■ انجمن ملی روابط فرهنگی

این انجمن در سال ۱۳۴۵ به منظور معرفی فرهنگ و هنر ایران در خارج و تشویق و توسعه بیشتر روابط و مبادلات فرهنگی و هنری با کشورهای دیگر تأسیس شد.

■ تاریخچه تشکیل وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی (وزارت فرهنگ و هنر سابق)

در اینجا لازم است به تاریخچه تشکیل وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی (وزارت فرهنگ و هنر سابق) به عنوان متولی اصلی رشد، توسعه و گسترش فرهنگ و هنر ایران نگاهی گذرا داشته باشیم.

در سال ۱۲۳۰ خورشیدی وزارت علوم تأسیس شد.

سی و شش سال بعد، یعنی در سال ۱۲۶۶، نام این وزارتخانه به وزارت معارف، اوقاف و صنایع مستظرفه تغییر یافت و مسئولیت و وظایف آموزش و پرورش، فرهنگ و هنر، علوم آموزش عالی و سازمان اوقاف را بر عهده گرفت.

در سال ۱۳۱۷ به موجب مصوبه فرهنگستان ایران، کلمه فرهنگ جایگزین واژه معارف شد و وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه به وزارت فرهنگ تغییر نام یافت.

در ۲۴ آبان سال ۱۳۲۸، اداره هنرهای زیبا بنا به مصوبه شورای عالی نگارش و هنرهای زیبا تشکیل می‌گردد و یک سال بعد، یعنی در سال ۱۳۲۹ اداره هنرهای زیبا به اداره کل هنرهای زیبای کشور تغییر نام یافت و در وزارت فرهنگ ـ زیر نظر این وزارتخانه ـ تشکیل شد.

در سال ۱۳۴۰، هنرهای زیبای کشور برای پیشرفت هنر و ترویج آثار هنری و تشویق هنرمندان و احیای هنرهای ملی، تحت نظر نخست وزیر قرار گرفت.

در آذر ماه ۱۳۴۳، وزارت فرهنگ و هنر تشکیل شد و به استناد آن قانون هنرهای زیبای کشور، اداره کل باستان‌شناسی، کتابخانه ملی، دایره رایزنی‌های فرهنگی و اداره تألیف و ترجمه از وزارت فرهنگ جدا و به وزارت فرهنگ و هنر منتقل گشت. این اقدام در واقع، نقطه عطفی در زمینه رشد، بسط و ترویج هنری ایران محسوب می‌شد و تأسیس یک وزارتخانه مستقل در

رأس تصمیم‌گیری‌های هنری کشور، زمینه‌ساز ساخت زیربنا و مراکز و سازمان‌های هنری متعددی در سراسر کشور بود.

در سال ۱۳۴۴ بر اساس مصوبه مجلس شورای ملی، تأسیس کتابخانه عمومی در تمامی شهرهای ایران به عهده وزارت فرهنگ و هنر گذاشته شد. دو سال بعد یعنی در سال ۱۳۴۶، شورای عالی فرهنگ و هنر تأسیس گشت.

بعد از انقلاب اسلامی و به موجب مصوبه شورای انقلاب اسلامی در اسفند ماه ۱۳۵۷، وزارت فرهنگ و آموزش عالی از ادغام دو وزارتخانه «فرهنگ و هنر» و «علوم و آموزش عالی» تشکیل شد.

در سال ۱۳۵۹ واحدها و مراکز هنری بسیاری که به صورت هماهنگ زیر نظر وزارت فرهنگ و هنر اداره می‌شدند از زیر نظر وزارتخانه جدید «وزارت فرهنگ و آموزش عالی» خارج و در وزارت ارشاد اسلامی ادغام شدند. از جمله سازمان‌ها و مراکز هنری می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

- ☆ موزه هنرهای معاصر، موزه آزادی (به استثنا موزه سفالینه و آبگینه)؛
- ☆ مجموعه باغ فردوس (واقع در خیابان ولیعصر، نرسیده به میدان تجریش، که این مجموعه به یکی از مهمترین مراکز تعلیم و آموزش سینماگران جوان کشور تبدیل شد)؛
- ☆ اداره تألیف و ترجمه؛
- ☆ اداره کل فعالیت‌های هنری؛
- ☆ اداره کل تولید فیلم و عکس و اسلاید، اداره کل نظارت و نمایش فیلم، اداره کل همکاری‌های سمعی و بصری؛
- ☆ ارکستر سمفونیک تهران، دفتر ایرانی جوانان دوستدار موسیقی؛
- ☆ تالار رودکی وابسته به وزارت فرهنگ و آموزش عالی؛
- ☆ تالار سنگلج وابسته به وزارت فرهنگ و آموزش عالی؛
- ☆ تئاتر شهر وابسته به وزارت فرهنگ و آموزش عالی.

امور حج و زیارت نیز در سال ۱۳۵۸ از سازمان اوقاف وابسته به نخست‌وزیری خارج و به وزارت ارشاد اسلامی، به عنوان سازمان حج و زیارت، واگذار گشت.

همان طور که در بالا اشاره شد، یک سال بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، تغییرات فراوانی در ساختار مدیریتی و سازمانی مراکز فرهنگی و هنری کشور ایجاد شد. به عنوان مثال، در سال

۱۳۵۸ به موجب اصل ۱۷۵ قانون اساسی سازمان رادیو و تلویزیون ملی ایران زیر نظر مشترک قوای سه‌گانه قرار گرفت.

وزارت اطلاعات و جهانگردی به وزارت ارشاد ملی تغییر نام داد. همچنین مدرسه عالی خدمات جهانگردی به وزارت فرهنگ و آموزش عالی انتقال یافت.

در سال ۱۳۵۹ وزارت ارشاد ملی به وزارت ارشاد اسلامی تغییر نام داد.

از اتفاقات فرهنگی مهم دیگر در سال‌های اولیه انقلاب می‌توان به خروج سازمان اوقاف از نخست‌وزیری و ادغام آن با سازمان حج و زیارت ـ وابسته به وزارت ارشاد اسلامی می‌باشد.

سرانجام در تاریخ ۱۳۶۵/۱۲/۱۲ با تصویب قوانین و وظایف وزارت فرهنگ ارشاد اسلامی، این وزارتخانه با سازمان‌ها و مراکز تابعه زیر تشکیل شد.

۱- سازمان خبرگزاری جمهوری اسلامی (ایرنا)؛

۲- سازمان حج و اوقاف و امور خیریه؛

۳- سازمان مراکز ایرانگردی و جهانگردی؛

۴- سازمان چاپخانه و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی؛

۵- مرکز مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی.

در سال ۱۳۷۰ به موجب مصوبه شورای عالی اداری، سازمان حج و اوقاف و امور خیریه به دو سازمان «حج و زیارت» و «اوقاف و امور خیریه» تفکیک شد.

در سال ۱۳۷۸ به موجب مصوبه شورای عالی اداری، وظایف معاونت سیاحتی و زیارتی به سازمان ایرانگردی و جهانگردی الحاق گشت.

در همین سال به موجب مصوبه همین شورا، سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی در کتابخانه ملی ایران ادغام شد.

در سال ۱۳۸۳ نمودار نهایی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در قالب ۶ معاونت (۴ معاونت تخصصی و ۲ معاونت پشتیبانی) به تأیید سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور رسید و ابلاغ گشت.

❐ سازمان‌های فرهنگی و وظایف مقرر در قانون

سازمان‌های فرهنگی در ایران را می‌توان بر حسب اهداف و وظایف مقرر در قانون به سه دسته تقسیم‌بندی کرد:

■ **سازمان‌ها و نهادهای سیاست‌گذار**

- شورای عالی انقلاب فرهنگی؛
- وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی؛
- سازمان تبلیغات؛
- صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران؛

■ **دستگاه‌ها و سازمان‌های فرهنگی مجری**

⊙ وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی؛
⊙ سازمان تبلیغات اسلامی؛
⊙ سازمان صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران؛
⊙ سازمان اوقاف و امور خیریه؛
⊙ سازمان خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران؛
⊙ سازمان میراث فرهنگی؛
⊙ سازمان ایرانگردی و جهانگردی؛
⊙ سازمان حج و زیارت؛
⊙ کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان؛
⊙ وزارت ورزش و جوانان؛
⊙ سازمان فرهنگی و هنری شهرداری؛
⊙ دفتر تبلیغات شهرداری تهران؛
⊙ دفتر تبلیغات حوزه علمیه قم؛
⊙ ستاد امر به معروف و نهی از منکر؛
⊙ ستاد اقامه نماز؛
⊙ فرهنگستان زبان فارسی؛
⊙ کتابخانه ملی؛
⊙ نیروی مقاومت بسیج و... .

■ دستگاهها و سازمان‌های فرهنگی ناظر

❖ شورای عالی انقلاب فرهنگی؛

❖ نهاد رهبری؛

❖ شورای نظارت بر صدا و سیما.

با توجه به تعدد سازمان‌ها و مراکز فرهنگی در ایران در این قسمت به تعداد اندکی از این سازمان‌ها پرداخته می‌شود که عبارتند از:

□ شورای عالی انقلاب فرهنگی

شورای عالی انقلاب فرهنگی به عنوان مرجع عالی سیاستگذاری، تعیین خط مشی، تصمیم‌گیری، هماهنگی، هدایت امور فرهنگی، آموزشی و پژوهشی کشور در چارچوب سیاست‌های کلی نظام محسوب و تصمیمات و مصوبات آن لازم‌الاجرا و در حکم قانون می‌باشد. این شورا برای تحقق اهداف و ماموریت‌های خود با توجه به عظمت و گستردگی حوزه علم و فرهنگ و حجم فراوان موضوعات در دستور کار با مشارکت و عضویت اعضای شورا چندین شورای تخصصی هیأت و کارگروه تأسیس نموده است که عبارتند از:

☆ شورای معین؛

☆ شورای فرهنگ عمومی؛

☆ شورای اسلامی شدن مراکز آموزشی؛

☆ شورای هنری؛

☆ شورای فرهنگی اجتماعی زنان و خانواده؛

☆ شورای توسعه فرهنگ قرآن؛

☆ شورای تخصصی ستاد راهبردی اجرای نقشه جامع علمی کشور؛

☆ شورای تخصصی تحول و نوسازی نظام آموزشی؛

☆ شورای تخصصی مهندسی فرهنگی؛

☆ شورای تخصصی تحول و ارتقای علوم انسانی؛

☆ شورای تخصصی حوزوی؛

☆ هیأت نظارت بازرسی؛

☆ هیأت نظارت و ارزیابی فرهنگی و علمی؛
☆ هیأت عالی جذب اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور؛
☆ هیأت حمایت از کرسی‌های نظریه‌پردازی مناظره؛
☆ کمیته فرهنگ و تمدن اسلام و ایران؛
☆ کار گروه مدیریت کلان دستگاه‌های فرهنگی.

■ وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

این وزارت به منظور تحقق اهداف زیر تشکیل گردیده است.

- رشد فضائل اخلاقی بر اساس ایمان و تقوا؛
- استقلال فرهنگی و مصونیت جامعه از نفوذ فرهنگ اجانب؛
- اعتلای آگاهی‌های عمومی در زمینه‌های مختلف و شکوفایی استعدادها و روحیه تحقیق و ابتکار؛
- رواج فرهنگ و هنر اسلامی؛
- آگاهی جهانیان نسبت به مبانی و مظاهر و اهداف انقلاب اسلامی؛
- گسترش مناسبات فرهنگی با ملل و اقوام مختلف؛
- فراهم آمدن زمینه‌های وحدت میان مسلمین.

■ سازمان تبلیغات اسلامی

اهداف

❄ احیا و اشاعه اندیشه اسلام و تقویت روح عبودیت الهی؛
❄ دفاع از اصول اسلام، نظام جمهوری اسلامی و شناخت توطئه‌های فرهنگی تبلیغی بیگانگان؛
❄ گسترش کمی و کیفی زندگی دینی مردم و سنت‌های ملی در این راستا و برانگیختن احساس مسئولیت عمومی در قبال اسلام و نظام جمهوری اسلامی با ارتقاء و رشد بینش اسلامی به‌ویژه در میان نسل جوان.

وظایف:

۱- سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و هدایت تبلیغات دینی؛
۲- زمینه‌سازی برای سازمان یافتن نیروهای مؤمن و پیدایش تشکل‌های لازم و برنامه‌ریزی و هماهنگی به منظور هدایت و تقویت نهادهای دینی و مردمی؛

۳- تلاش در جهت احیا و اشاعه معارف دینی، فرهنگ و تاریخ تشیع از همه راه‌های ممکن با تأکید بر وحدت تمام مذاهب اسلامی؛
۴- تحقیق و بررسی در خصوص تبلیغات سوء و شناسایی و تحلیل ترفندهای تبلیغی علیه اسلام؛
۵- مقابله با فرهنگ بیگانه و نفی آن با شناسایی نقاط ضعف و آسیب‌پذیر؛
۶- تلاش برای هدایت افکار عمومی با استفاده از رسانه‌های همگانی؛
۷- تهیه و عرضه فرآورده‌ها و آثار فرهنگی و هنری اسلامی و حمایت از هنرمندان انقلابی؛
۸- همکاری علمی و تحقیقاتی و کمک به توسعه کمی و کیفی مراسم فرهنگی، مذهبی و مردمی؛
۹- همکاری با وزارتخانه‌ها و دستگاه‌های فرهنگی آموزشی.

■ صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران

ساختار تشکیلاتی سازمان صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران:

در ساختار تشکیلاتی سازمان صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران خطوط مهم و اساسی تحولات در حوزه‌های مختلف تبیین شد و به تفکیک حوزه‌های ستادی، پشتیبانی، اجرایی، ادارات کل صدا و سیمای استان‌ها و شرکت‌های وابسته به شرح ذیل معرفی شده‌اند:

■ حوزه ستادی

این حوزه شامل حوزه ریاست، معاونت برنامه‌ریزی و نظارت، معاونت امور استان‌ها، حراست مرکزی، مرکز امور بین‌الملل، هیأت مرکزی گزینش و مرکز بسیج سازمان صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران می‌باشد.

■ حوزه پشتیبانی

این حوزه شامل: معاونت اداری و مالی، آموزش و پرورش و توسعه فناوری رسانه، مأموریت پشتیبانی و خدمت‌رسانی مالی، اداری، آموزشی، پژوهشی و توسعه‌ی فنی سازمان را بر عهده دارد.

■ حوزه‌های اجرایی

این حوزه‌ها با مأموریت گسترش فعالیت‌های رادیویی و تلویزیونی و حضور فعال در حوزه‌های سیاسی و خبری داخلی و خارجی و پیام‌رسانی از طریق شبکه‌های خبری بین‌المللی تشکیل شده‌اند و شامل معاونت‌های صدا و سیما، سیاسی، فعالیت‌های برون‌مرزی و رسانه‌های مجازی می‌باشد.

■ شرکت‌های وابسته

شامل انتشارات سروش، تکتا، ساراتل، سیما چوب و همایش‌های بین‌المللی صدا و سیما می‌باشد.

■ ادارات کل صدا و سیمای استان‌ها

این ادارات در زمینه نمایندگی سازمان در حوزه استان، شهرستان و سازماندهی و راهبری فعالیت‌های رادیویی و تلویزیونی در مقیاس محلی، مشارکت در تولید و تأمین محتوای محلی مورد نیاز شبکه‌های سراسری سازمان (اخبار و گزارش‌ها تأمین برنامه‌ها)، ایفای نقش می‌کنند.
همچنین در اداره سرویس برون‌مرزی و راهبری شبکه گسترده انتشار پیام در سطح کشور در چارچوب برنامه‌ریزی و اولویت‌های مقرر از سوی حوزه فنی سازمان در تولید و پخش برنامه‌های متنوع رادیویی و تلویزیونی، هماهنگ با آداب و رسوم کشور و شبکه‌های استانی و نیز گسترش پوشش جغرافیایی و جمعیتی تحت نظارت معاونت امور استان‌ها فعال هستند.

خودازمایی فصل دوم

۱- خلاصه‌ای از وضعیت هنر را در عصر صفویه ارائه کنید.

۲- جایگاه هنر در دوره افشاریه و زندیه را بررسی کنید.

۳- در مورد کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، اداره هنرهای زیبا و سازمان جلب سیاحان چه می‌دانید؟

۴- در خصوص تاریخچه تشکیل وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی توضیح دهید.

۵- سازمان تبلیغات اسلامی و وظایف آن را شرح دهید.

۶- صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران و ساختار تشکیلاتی آن را تشریح کنید.

فصل

آشنایی با بناهای تاریخی و موزه‌های شهر تهران در قبل و بعد از انقلاب اسلامی

❖ اهداف آموزشی

- ❖ آشنایی با مجموعه کاخ‌های سعدآباد
- ❖ مطالعه مهم‌ترین موزه‌های قبل و بعد از انقلاب اسلامی
- ❖ شناخت مجموعه کاخ‌های گلستان
- ❖ آشنایی با موزه جهان‌نما، موزه آبگینه، موزه بانک، موزه پست و تلگراف، موزه دکتر حسابی، موزه فرش ایران، موزه هنرهای معاصر تهران، موزه جواهرات، موزه طبیعت و حیات وحش ایران، موزه پول، موزه ایران باستان